

Antikvarisk konsekvensanalys

Detaljplan för del av fastigheterna Socialministern 1, Försvarsministern 1 och Handelsministern 1 vid Byälsvägen i stadsdelen Bagarmossen, S-Dp 2020-05367

Föreliggande antikvariska konsekvensanalys är framtagen av AIX arkitekter på uppdrag av Vera Arkitekter genom Björn Wiklander. Handlingen är framtagen i samband med pågående detaljplanearbete i Bagarmossen, Byälsvägen (Dnr 2020-05367) och syftar till att bedöma planförslaget konsekvenser på kulturhistoriska värden hos det område som berörs av planen. Konsekvensanalysen har föregåtts av ett PM med preliminära synpunkter som togs fram i slutet av planarbetet (september 2021). De synpunkter som fördes fram i PM har inte resulterat i några ändringar av planhandlingarna.

För historik och beskrivning i fråga om planområdet och dess omgivande bebyggelsemiljöer, se kulturmiljöutredningen *Byälsvägen i Bagarmossen*, framtagen av Nyréns och daterad 2021-05-28. Utredningen har utgjort huvudsakligt kunskapsunderlag för denna kulturhistoriska konsekvensanalys av planförslaget.

Granskade handlingar

Samrådshandling Förslag Detaljplan för del av fastigheterna Socialministern 1, Försvarsministern 1 och Handelsministern 1 vid Byälsvägen i stadsdelen Bagarmossen i Stockholm. S-Dp 2020-05367-54. 2021-11-09.

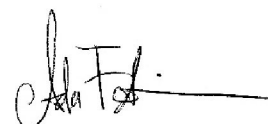
Planbeskrivning Detaljplan för del av fastigheterna Socialministern 1, Försvarsministern 1 och Handelsministern 1 vid Byälsvägen i stadsdelen Bagarmossen, S-Dp 2020-05367. 2021-11-09.

Konsekvensanalysen är upprättad under november 2021 av Lina Karlsson och Ada Fleischer, byggnadsantikvarier vid AIX.

Stockholm, datum som ovan

Lina Karlsson
Byggnadsantikvarie, Cert. sakkunnig kulturvärden – K
lina.karlsson@aix.se

Ada Fleischer
Byggnadsantikvarie
ada.fleischer@aix.se

Beskrivning av granskat förslag

Tre kvarter längs Byälsvägens södra sida, Socialministern 1, Försvarsministern 1 och Handelsministern 1, föreslås förtätas med ny bostadsbebyggelse. Varje kvarter utgörs idag av likadana bebyggelseenklaaver med fyra loftgångshus, totalt 12 stycken. Mellan byggnaderna finns gröna gårdarum och parkstråk. Bebyggelsen är uppförd i nord-sydlig riktning och är tvärställd i förhållande till Byälsvägen norr om kvarteren.

I granskad samrådshandling föreslås att varje kvarter föreslås förtätas med tre nya byggnader; två punkthus och ett loftgångshus, totalt nio nya byggnader. Bebyggelsen placeras längs med Byälsvägen på mark som nyttjas som grönytor samt hårdgjorda parkerings- och angöringsytor.

Punkthusen uppförs som fristående volymer och placeras i kvartershörn fram till fastighetsgränsen. Loftgångshusen placeras med indrag från gatan och motbyggs de två mittersta loftgångshusens trapphustorn i varje kvarter. Det innebär att en gård i varje kvarter sluts mot Byälsvägen medan öppenheten genom de två yttersta gårdarna i varje kvarter i huvudsak bibehålls. Loftgångshusen utformas med en bredare portal i bottenvåningarna så att kopplingen mellan gata och gård delvis upprätthålls.

Utsnitt ur Plankarta, samrådshandling, daterad 2021-11-09.

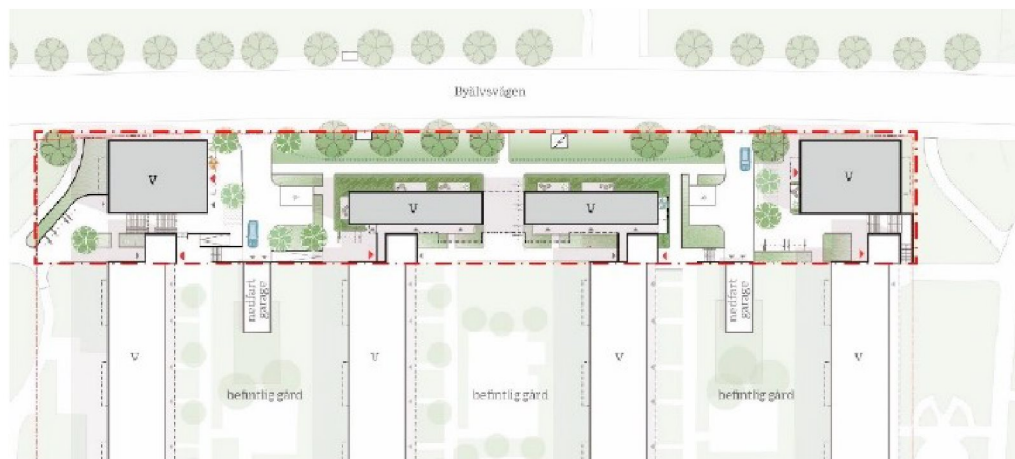

Illustration över planerad bebyggelse och landskapsutformning i kv Försvarsministern. Nivå Landskapsarkitektur. Ur Byälsvägen Samrådshandling, daterad 2021-11-09.

Föreslagen bebyggelse är anpassad till befintlig bebyggelses nockhöjd och våningsantal (5). I planbeskrivningen anføres att den också ansluter till områdets repetitiva och homogena karaktär. Samtidigt är avsikten med planen att Byälsvägen ska upplevas som mer variationsrik än idag, och att bebyggelsen ska närma sig och sektionera upp Byälsvägen.

Trädraden längs Byälsvägens södra sida ska bevaras men 13 träd förväntas behövas tas ned för de planerade punkthusen. Ytterligare 4 träd vid kv. Förvarsministern och Handelsministerns östra infarter kan behövas tas ned för att ge plats åt breddade infarter. Idag saknas vissa träd i allén som enligt planbeskrivningen ska återplanteras om det är möjligt. Planen innebär att den idag långa allén bryts upp i flera alléträckor mellan de nya punkthusen. Kvarvarande träd förses enligt planförslaget med planbestämmelse N1. *Alle. Befintliga träd får endast fällas om det kan orsaka spridning av epidemisk trädssjukdom eller om det utgör en fara för person eller egendom. Träd ska ersättas med nytt av samma slag.*

Viss ombyggnad av befintliga parkstråk som angränsar till fastigheterna inom planområdet är nödvändig vid ett genomförande. De föreslagna punkthusen innebär att gångstråk och trappor mellan kvarteren och omgivande grönstråk måste ersättas med nya i andra lägen än idag. I granskad handling föreslås också tillgängliga entréer till punkthusen genom källarvåningar i parknivå, vilket innebär utökad hårdgjorda ytor i dessa lägen.

Förslag på fasader mot norr och Byälsvägen på fastigheten Förvarsministern. (Bild: Vera Arkitekter)

Sektion genom befintlig bebyggelse i kvarteret Förvarsministern. Föreslaget loftgångshus i bildens mitt, föreslagna punkthus till höger och vänster och befintliga bostadshus norr om Byälsvägen i bakgrunden. (Bild: Vera Arkitekter)

Sektion genom portik på föreslaget loftgångshus på i kvarteret Förvarsministern. (Bild: Vera Arkitekter)

Illustration över planerad bebyggelse, se texter under respektive bild. Vera Arkitekter. Ur Byälsvägen Samrådshandling, daterad 2021-11-09.

Angöring till kvarteren inom planområdet ska ske via befintliga in- och utfarter mot Byälsvägen som är tänkta att uppgraderas. I kv. Socialministern föreslås en 3,5 m bred angöringsgata på kvartermark, parallell med Byälsvägen, eftersom endast en infart till kvarteret är möjlig på grund av topografiska förhållanden.

Illustration över föreslaget lamellhus i kv Försvarsministern, vy från gårdsrum. Vera Arkitekter. Ur Byälsvägen Samrådshandling, daterad 2021-11-09.

I planbeskrivningen finns illustrationer av föreslagna byggnader som visar fasader i grov, ljus puts med större färgfält i olika kulörer. Mot gårdar och gavlar är de nya loftgångshusen redovisade med flertalet accentkulörer. I planbeskrivningen föreslås platta tak som medger vegetationstak och solceller, och påbjuder markerade takkrön som relaterar till befintliga byggnaders plåtinklädda krön. Balkonger regleras i planen, bland annat medges ej balkonger mot Byälsvägen. Den ljusa putsen är tänkt att relatera till de befintliga husens kalksandstens-tegel i kulör och ytstruktur. Färgfälten varierar i kulör men ska förhålla sig till kalksandstenen. De färgade putspartierna utförs med en liten livförskjutning i förhållande till den ljusa putsen och utförs jämfört med den ljusa putsen, med en slätare puts. För entréer och öppna hörn föreslås ytor med *hårdare, gärna mineralt, material i mörkare kulör, till exempel sten, terrazzo, fibercement eller vackert kakel*. Portikerna föreslås kläs in i ett reflekterande material.

För byggnaderna anges följande planbestämmelser: *F1. Huvudentré ska placeras i fasad mot sydöst. F2. Huvudentré ska placeras i fasad mot nordväst. F3. Balkonger mot nordöst medges ej. F4. Portik ska finnas.* Generellt gäller enligt plankarta att: *Fasader ska huvudsakligen utföras i ljus puts. Inslag av andra material och mörka kulörer medges.*

Aktuell lagstiftning och kommunala ställningstaganden

Befintliga loftgångshus i de tre kvarteren är gulklassade i Stockholms stadsmuseums kulturhistoriska klassificering, vilket definieras som Fastighet med bebyggelse av positiv betydelse för stadsbilden och/eller av visst kulturhistoriskt värde. Även bebyggelsen på Byälsvägens norra sida är gulklassad. För all bebyggelse, och därmed även befintlig bebyggelse i aktuella kvarter, gäller generella krav i Plan- och bygglagen (2010:900) som reglerar varsamhet vid ändring och ombyggnad, samt vid tillägg i befintliga bebyggelsemiljöer. Granskad detaljplan ställs därför mot följande paragrafer i Plan- och bygglagen:

2 kap 6 §: Vid planläggning, i ärenden om bygglov och vid åtgärder avseende byggnader som inte kräver lov enligt denna lag ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till

1. stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan [...]
2. Vid planläggning och i andra ärenden samt vid åtgärder avseende byggnader som inte ingår i ett ärende enligt denna lag ska bebyggelseområdets särskilda historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden skyddas. Ändringar och tillägg i bebyggelsen ska göras varsamt så att befintliga karaktärsdrag respekteras och tillvaratas. Lag (2014:477).

8 kap 17 §: Ändring av en byggnad och flyttning av en byggnad ska utföras varsamt så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar till vara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden.

I **Översiktsplan för Stockholm (2018)** pekas Bagarmossen ut som ett område, med stora stadsutvecklingsmöjligheter genom komplettering. Ett program för stadsdelarna har tagits fram och visar stora möjligheter för stadsutveckling, i form av komplettering med bostäder, service, verksamheter, fler offentliga rum och insatser för att öka tryggheten. Man anger också att befintliga stråk och sociala samband, både inom stadsdelarna och till omgivande stadsdelar, behöver stärkas.

Kulturhistorisk värdering (Ur Byälsvägen i Bagarmossen. Nyréns 2021-05-28)

Planarkitekturhistoriskt värde

Bebyggelsen i Bagarmossen har ett högt planarkitekturhistoriskt värde och avspeglar stadsplanekonstens utveckling under decennierna runt 1900-talets mitt. Det skifte som drevs fram i stadsbyggandet under 1960-talet framstår här som särskilt tydligt, vid en jämförelse mellan 1950-talsbebyggelsen i södra delarna och miljonprogramsbebyggelsen vid Byälsvägen i norr.

1950-talshuset är noggrant inpassade i terrängen med utsparat natur insprängd genom hela bebyggelsen. Planmönstret präglas av tydliga riktningar där så är möjligt, men inom dessa en närmast lekfull oregelbundenhet. Sammankopplade lameller löper lik meanderslingor som "fångar in" olika gårdsrum.

Vid Byälsvägen däremot har nästan ingen natur har sparats inom bebyggelsen. 1900-talets variation i planformer ansågs inte längre möjlig, eller för den delen eftersträvarsvärd. Ideal som ljus, luft och grönska var fortfarande högt prioriterade. Trafiksepareringen som uppstod som ett behov under föregående årtionden drevs nu till det yttersta. Stadsplanen skulle underlätta en snabb exploatering och ett rationellt byggande med ett fåtal hustyper.

Det planarkitekturhistoriska värdet förstärks av att stadsplanen för Byälsvägen är mycket välbevarad samt konsekvent utförd i enlighet med principerna för modernismens stadsbyggande.

Byggnadsarkitekturhistoriskt värde

Bebyggelsen vid Byälsvägen är överlag välbevarad. Den erkänt skickliga arkitekten Ernst Grönwall har utifrån givna förutsättningar lyckats ge arkitektoniska kvaliteter åt den rationellt uppförda bebyggelsen. Det märks tydligt i hanteringen av loftgångshusens volymer, bland annat avseende trapphusen som står som skulpturer i stadslandskapet. Hela bebyggelsen präglas av en saklighet och av en tydlig materialitet. Den utgör ett tydligt exempel på 1960- och 70-talens monumentala stadsbyggnad. Sammantaget ger detta ett byggnadsarkitekturhistoriskt värde.

Samhällshistoriskt värde

Som tillkommet under de s.k. rekordåren (1960-75) och inom ramen för miljonprogrammet (1965-75) ingår Byälvsvägen i den större samhällshistoriska berättelsen om välfärdslandet Sverige under 1900-talet. Värdet förstärks av den pedagogiska tydligheten i det välbevarade, och till stadsplan och arkitektur konsekvent utförda, området.

ANTIKVARISK KONSEKVENSANALYS AV GRANSKAT PLANFÖRSLAG

Följande analys av planförslagets konsekvenser för kulturmiljön utgår från en inventering av området och dess omgivning i september 2021, samt från de riktlinjer som redovisas i kapitel "Att tillvarata och utveckla" i *Byälsvägen i Bagarmossen, Kulturmiljöutredning*, Nyréns arkitektkontor 2021-05-28.

Sammanfattningsvis tar planförslaget till del stor hänsyn till rådande karaktärsdrag och till de kulturhistoriska värden som pekas ut i Nyréns kulturmiljöutredning. Delar av förslaget bedöms däremot påverka kulturhistoriska värden negativt. De värdebärande karaktärsdrag, strukturer och element som riskerar att påverkas negativt är i korthet den öppna planstrukturen, enskilda viktiga siktlinjer, befintliga loftgångshus volymverkan och monumentalitet samt lindallén.

Planstruktur

Ur Nyréns, kapitlet **Att tillvarata och utveckla**: *Bebyggelsen på båda sidor om Byälsvägen är uppförd med ett öppet byggsätt, vilket hör till dess mest framträdande karaktärsdrag. Nya volymer som sluter bebyggelsen kommer per automatik innebära en stor påverkan på den välbevarade bebyggelsestrukturen och på hur bebyggelsemiljön upplevs vid rörelse i området. Det finns bl.a. en stor risk för att sikten från norra delen av området och från Byälsvägen, i riktning mot parkstråket och skolan i söder, bryts.*

Konsekvenser av bedömt planförslag: Det sena 1960-talets rationella planeringsideal som idag är mycket välbevarat och konsekvent genomfört längs Byälsvägen kommer vid genomförande av planförslaget att bli mindre tydligt. Den strama och monotona upprepningen av huskroppar kommer att brytas upp och läsbarheten minska. Samtidigt påverkas endast den norra delen av området mot Byälsvägen och huskompositionen med mellanliggande gårdar och grönstråk kommer från söder inte att förändras. Berättelsen om rekordårens (1960-1975) stadsplanering och byggnad i Bagarmossen, kommer delvis att försvagas.

Ortofoto över området som illustrerar områdets enhetliga och välbevarade planstruktur. Byälsvägen centralt i bild i öst-västlig riktning. Aktuellt planområde utgör tre långsmala ytor mellan Byälsvägen och loftgångshusen söder om vägen. Stockholms stad 2020.

Det smala planområdet ger tillsammans med lägen för garagenerfarter och infarter från gata stora begränsningar i fråga om placeringen av volymer. De föreslagna volymerna har små fotavtryck i förhållande till omgivande bebyggelse och flera alternativa placeringar och hustyper har utretts. I nockhöjd är de mycket väl anpassade till befintlig bebyggelse genom att följa loftgångshusens höjder.

De indragna loftgångshus som föreslås påverkar öppenheten i fråga om sikten genom gårdsrummen, medan punkthusen i större utsträckning påverkar de längre siktlinjerna längs gatan. Nuvarande förslag bedöms vara ödmjukt till sin karaktär men innebär likväl att miljön kring Byälsvägen får en mer diversifierad karaktär med kortare siktlinjer längs gatans södra sida och kvarterens luftighet och den karaktäristiska repetitiva karaktären hos nuvarande komposition av husgavlar och gårdar bryts. Det enhetliga och öppna byggsättet karaktäristiskt för byggtiden kommer inte att vara lika tydligt avläsbart genom föreslagen exploatering.

Öppenheten mellan huslamellerna som har pekats ut som ett av de mest framträdande karaktärsdragen i området kommer att påverkas negativt; dels genom att de tilltänkta loftgångshusen sluter kvarteren och gårdsrummen mot Byälsvägen, dels genom att punkthusen tar förgårdsmark i anspråk och (på längre avstånd) förväntas skymma sikten mot gårdsrum, parkstråk och befintliga byggnader. Samtidigt bibehålls öppenheten mot två av gårdarna i varje kvarter, vilket är positivt. Sikten genom gårdarna mot parkstråk och skola i söder bevaras därför delvis.

Ur Nyréns, kapitlet **Att tillvarata och utveckla**: *Beakta förhållandet mellan öppningarna till lokalgatorna i bebyggelsen på norra sidan av vägen och gårdarnas lägen på södra sidan. Längst i öster och väster sammanfaller öppning och gård med varandra.*

Konsekvenser av bedömt planförslag: I väster bryts kopplingen mellan lokalgata i kv. Utrikesministern och gårdsrum kvarteret Socialministern, genom det tillkommande loftgångshuset i kv. Socialministern. Det innebär att den fysiska kopplingen mellan bostadsområdena norr och söder om Byälsvägen försvagas. Den långa siktlinjen mellan bostadsområdet i norr och parkområdet söder om planområdet kommer att brytas. Mellan lokalgatan i kvarteret Finansministern och gårdsrum i kvarteret Handelsministern bibehålls axeln öppen mot söder. I de mittersta kvarteren möter lokalgatan redan idag en av de befintliga husgavlarna.

Eftersom den nya bebyggelsen avser att hålla samma nockhöjd som befintlig bebyggelse på Byälsvägens södra sida, bedöms inte planförslaget ha någon större påverkan på stadsbilden i Bagarmossen. Byggnaderna kommer att lokalt påverka vyn längs Byälsvägen, men ur ett stadsbildsperspektiv bedöms påverkan vara begränsad.

Ur Nyréns, kapitlet **Att tillvarata och utveckla**: *Den långt drivna trafiksepareringen är ett mycket framträdande karaktärsdrag vid Byälsvägen och hör till de starkaste kulturhistoriska kvaliteterna i området. Det är viktigt att respektera gångvägsnätet i parkmark. Till nätet hör trappförbindelserna mellan gårdarna och huvudgångsvägen (parkstråket) samt mellan gångvägarna och lokalgatorna invid de planskilda gångarna under Byälsvägen.*

Konsekvenser av bedömt planförslag: Trafiksepareringen, en av 1960- och 1970-talens längst drivna planeringskomponenter, är här mest uttalad i Byälsvägen med planskilda gång- och cykeltunnlar samt de många gångstråken genom och söder om området.

Befintliga gångstigar och trappor, som ansluter till lokalgator och gångar under Byälsvägen, tas delvis bort för att göra plats för punkthusen, och uppges ska ersättas med nya. I planbeskrivningen redovisas en bred, rak trappa i kvarteret Socialministern, som riskerar att bli ett negativt inslag i anslutning till parkstråket. Om trappans utsträckning och bredd bibehålls är

det av mycket stor vikt att den genom material och bearbetning inordnas i befintlig miljö. För att bibehålla karaktären hos parkstråken och dessas möte med bebyggelsen är det generellt viktigt att nya gångvägar inte överdimensioneras och utformas med en organisk karaktär i samspel med omgivande grönytor. Nya tillägg som trappor i park och mellan hus bör utföras i robusta material och integreras i landskapet, med befintliga trappor som utgångspunkt. Eftersom den tilltänkta bebyggelsen nära ansluter till den befintliga bör rådande landskapsprinciper generellt följas för att hålla samman området, avseende exempelvis ny förgårdsmark. 1960-talets stadsplanepincip med trafikseparering bedöms fortsättningsvis bli läsbar i området.

Arkitektur

Ur Nyréns, kapitlet **Att tillvarata och utveckla**: *Loftgångshusen har en avslutad form, d.v.s. är gestaltade som helt och hållet fristående skivhus. En sidoförskjuten utökning av skivans enkla volym finns vid båda gavlarna, och som ramar in loftgångarna. Det är därför inte helt enkelt att på ett varsamt sätt ansluta eventuella nya volymer till husen. Mycket hög noggrannhet krävs avseende anpassningen till befintliga byggnader.*

Beakta trapphusens tvådelade funktion som annonsörer för trapphusentréernas lägen och som en lång serie med skulpturer stående i stadslandskapet. De skulpturala dragen i volymhanteringen och gestaltningen av loftgångshusen hör till de främsta kvaliteterna i bebyggelsen vid Byälvsvägen.

Konsekvenser av bedömt planförslag: Förslaget bedöms minska dominansen hos loftgångshusens trapphustorn som har en särställning i området. I liggande förslag dockas de nya loftgångshusen på trapphustornen, som är tänkta att betjäna också de nya volymerna. Punkthusen håller ett större respektavstånd gentemot befintliga huskroppar, vilket gör att två av fyra av ursprungliga volymer i varje kvarter fortsatt är fristående och oförändrade.

Både punkthus och loftgångshus kommer att skymma trapphustornen vilket påverkar upplevelsen av det befintliga gaturummet, bebyggelsens monumentalitet och upprepningens estetik, där helheten av befintliga volymer har ett större värde än de enskilda husen i sig. Trapphustornens skulpturala verkan utgör det starkaste arkitektoniska karaktärsdraget hos befintlig bebyggelse, och bär också dess kulturhistoriska värde i hög grad. De visar på en arkitektonisk skicklighet som estetiskt lyfter de mycket enkelt och rationellt gestaltade loftgångshusen. Samtidigt är föreslagna nya volymer nätta och respektfullt inplacerade, och dominerar inte över den befintliga bebyggelsen. Frånsett mindre ingrepp i hälften av trapphustornen genom dockning av de nya volymerna, bibehålls den befintliga bebyggelsen utan ändringar. Mer än bebyggelsen i sig, påverkas därmed upplevelsen av den.

Ur Nyréns, kapitlet **Att tillvarata och utveckla**: *Respektera den sakliga och lugna byggnadsarkitekturen med bl. a. långa horisontella linjer, platta tak och fåtal material- och kulörval. Ev. ny bebyggelse behöver även förhålla sig till den repetitiva stadsbildskaraktären samt utgör ett arkitektoniskt sammanhållet tillägg som adderar en tredje kategori till de två befintliga hustyperna.*

Respektera de dominerande byggnadshöjderna i området med tre våningar norr om vägen och fem våningar söder om vägen.

Konsekvenser av bedömt planförslag: Bortsett från de synpunkter som redovisas i den tidigare kommentaren bedöms förslaget vara ödmjukt anpassat till områdets arkitektur och stadsbildskaraktär. De nya loftgångshusen tar upp motiv från de befintliga och håller likadana vånings- ochnockhöjder. Det är positivt att den nya bebyggelsen bottenar i områdets karaktär och är homogen i sitt utförande så att upplevelsen av ett konsekvent och relativt repetitivt gaturum bibehålls. Befintliga byggnaders volymgestaltning, byggnadshöjd, proportioner och

material står som utgångspunkt för det tillkommande vilket skapar bra förutsättningar för att det befintliga och det nya kan harmoniera samtidigt som de tillkommande byggnaderna kommer avläsas som en senare tillkommen årsring.

Vi gör bedömningen att de nya volymerna bör ges en mer enhetlig färgskala än redovisat. De fler- och olikfärgade fasaderna är ett främmande inslag i miljön som riskerar att minska upplevelsen av det nya som ett arkitektoniskt sammanhållet tillägg. Med utgångspunkt i de byggnadstypologier som dominerar området idag bedömer vi att arkitekturen bör artikuleras med formspråk, materialverkan och detaljer snarare än kulörer, för att åstadkomma en på platsen grundad men samtida årsring med egen identitet intill de äldre årsringarna i norr och söder. Här föreslås en enhetlig men från vit avvikande fasadkulör för att förstärka årsringens identitet. Materialen bör hållas få och robusta för att ge de nätta volymerna tyngd och djup. Punkthusens placering i gatuliv ställer höga krav på arkitekturen.

Utemiljö

Ur Nyréns, kapitlet **Att tillvarata och utveckla**: *Parkmark med grönska genomgår och präglar hela bebyggelsen vid Byälsvägen. Den hör till ett av de viktigaste idealen som formade modernismens stadsplanering.*

Det är viktigt att ta hänsyn till gårdarnas modernistiska karaktär vid eventuella nya omdaningar. Det gäller både formspråk och (växt) materialval.

Det är viktigt att bevara och även förbättra Byälsvägens gröna gaturum, med lindallé och med grön förgårdsmark på båda sidor av vägen. Följande möjligheter finns för att bevara och förbättra lindallén:

- *Ge den tillkommande bebyggelsen en placering som inte blockerar eller döljer lindraden utmed Byälsvägens södra sida. Trädraden bör kunna upplevas i sin helhet för att säkerställa allékaraktären.*
- *Anpassning av Byälsvägens vägsektion. Om körytan kan betraktas som överdimensionerad med tanke på dagens trafikfunktion och gällande hastighetsbegränsning kan den kan smalas av. Avsmalningen bör då ske i nordlig riktning för att möjliggöra en breddning av grön förgårdsmark utmed södra sidan där det behövs mest. Läget av eventuella ledningar bör studeras.*
- *Förbättring och utökning av trädens växtplatser. Undvikande av skuggning. Ersättning av befintliga lindar som är skadade eller som ligger långt efter i tillväxt.*

Kommentar: Det liggande förslaget innebär att 13 (eventuellt 17) alléträd fälls för att möjliggöra yta för de planerade punkthusen. Det innebär i sin tur att trädraden blir uppbruten och att allékaraktären försvagas. Åtgärden medför en negativ inverkan på områdets utemiljö där lindallén har bedömts utgöra en central komponent. Merparten av träden i allén bibehålls, vilket bedöms som positivt. Vägens svaga kurva mot söder innebär att allén inte heller idag kan upplevas i sin helhet från gatunivå. Avbrott finns också redan genom infarter till kvarteren, samt genom tidigare nedtagna träd. Vid genomförande av planen avges att man ska återplantera där träd idag saknas, vilket är positivt, men dessa träd bör också markeras som nya träd i plankarta. De träd som inte fälls enligt planförslaget är i plankartan försedda med planbestämmelse om förbud mot fällning och krav på växtslag, vilket är positivt. Indelningen i tre kortare alléer bedöms, med utgångspunkt i att alléer skyddas och återplanteras, samt att vägens svängning inte heller idag gör det möjligt att uppleva allén i sin helhet, vara acceptabel utifrån ett kulturmiljöperspektiv.

Beträffande övriga träd i allén förutsätts att det inom projektet har utförts noggranna studier så att planerade åtgärder är genomförbara utan att fler träd skadas eller behöver fällas. Här avses

respekavstånd till rotsystem under anläggning och grundarbeten samt långsiktigt den skuggning en närmare bebyggelse i söder kommer att innebära.

Gårdarna mellan loftgångshusen har en varierande, generellt rik och väl uppvuxen grönska. Karaktären är tät och robust och de träd som finns har en modest höjd. Växtmaterialet och planeringen av gårdarna är typisk för modernismen och en viktig komponent i områdets karaktär. Åtgärder på den östligaste av gårdarna, där allt växtmaterial är borttaget, visar på grönskans betydelse. Nytt växtmaterial som tillförs inom planområdet bör utgå från det befintliga inom området, och så långt möjligt ska skador på befintligt växtmaterial undvikas. Flera av trapphustornen är bevuxna med ett mycket karaktärsskapande, väl uppvuxet vildvin. Vildvinen är planterade på torens gårdssida, och de ska skyddas om planen genomförs. Skador på dessa ska undvikas och beskärning ska begränsas till det nödvändiga.

Sammanfattad bedömning

Det smala planområdet tillsammans med kvarterets enhetliga bebyggelse utgör utmaningar för en exploatering på platsen. Vid exploatering påverkas samtliga utpekade värdekategorier; planeringsarkitektoniska, byggnadsarkitektoniska och samhällshistoriska värden. Den befintliga stadsbilden påverkas i det nära perspektivet negativt, samtidigt som en genömtänkt exploatering kan kompensera med nya stadsbildsmässiga kvaliteter. Platsens grundkaraktär, där husgavlarnas repetitiva motiv, allén tillsammans med gårdarnas grönska och den modernistiska planens parallella symmetri, utgör huvudkomponenter, ger inte möjligheter att bebygga platsen på sätt som inte påverkar utpekade kulturhistoriska värden, främst knutna till den konsekventa och välbevarade stadsplanen.

Planförslaget bedöms vara väl genomarbetat och grundar sig på kunskap om platsen och befintlig bebyggelse, inordnat i fråga om volymer och bjälklagshöjder. Vad gäller arkitektonisk gestaltning, här bland färgsättning, bedöms förslaget inte vara tillräckligt tydligt och sammanhållet. Av planförslaget framgår inte om markplaneringen i tillräcklig grad ansluter till karaktären hos befintliga gårdar och parkmiljöer.

Lagkraven som rör kulturhistoriska värden och stads- och landskapsbild i PBL 2 kap § 6 bedöms delvis uppfyllas av granskat förslag. Granskat förslag är en skarp kompromiss mellan många aspekter, också de kulturhistoriska, som innebär byggande på en plats planlagd för förgård och parkeringsyta. Lagkraven bedöms inte vara möjliga att helt uppfylla på platsen, vars smala bredd svårigen kan bebyggas på ett sätt som upplevs optimalt. I fråga om kraven i PBL 8 kap 17 § avseende varsamhet vid ändring av befintlig bebyggelse, bedöms planförslaget vara varsamt i fråga om de fysiska ingreppen i befintlig bebyggelse och delvis mindre varsamt i fråga om hänsyn till bebyggelsens karaktärsdrag och tillvaratagandet av bebyggelsens miljömässiga, historiska och kulturhistoriska värden.

BILDBILAGA. FOTOGRAFIER 021-09-24, AIX.

Bildbilagan syftar till att illustrera karaktären hos planområdet och dess sammanhang. Bilderna är medvetet endast löst ordnade efter motiv för att tillsammans ge en bred bild av områdets enhetlighet och samtidigt variation i enskilda delar som gårdsutformning och anslutningar till omgivande parkmiljöer.

